

İlhanlı Hâkimiyet Anlayışı Bağlamında Şehzâde Yeşmut ve Hülecü Dönemleri *

Nagehan KÜÇÜKYILDIZ¹

Anahtar Kelimeler:

Hülegü Han, Yeşmut,
Hülecü, Şehzâdelik

ÖZ

Kubilay'ın Çin'deki hâkimiyetinin tesisinin ardından Ceyhun'dan itibaren Anadolu, İran, Azerbaycan, Gürcistan, Suriye ve Mısır'a uzanan batı coğrafyasının idaresi, "il-han" sıfatıyla Hülegü'ye tevdi edilmiştir. Bu siyasal düzenlemenin kurulmasını izleyen süreçte, İlhanlılar yaklaşık seksen yıl boyunca söz konusu sahada belirleyici bir güç olarak tarih sahnesinde varlık göstermiştir. Bu genişleme, hükümdarların bireysel faaliyetlerinin yanı sıra şehzâdeler ve noyanların askerî-idarî katkılarıyla mümkün olmuştur. Şehzâdelerin erken yaşlardan itibaren hükümdarın yanında seferlere katılması ve sahada sorumluluk üstlenmesi, hanedan iktidarının sürekliliğinde önemli bir rol oynamıştır. Hülegü'nün vefatını izleyen dönemde İran'daki şehzâdeler arasında yaş ve kıdeme dayalı protokol sıralarının belirginleşmesi ve hanedan üyelerine ülüşlerin dağıtılması, iktidar değişimlerinin hanedan içi statü dengeleri ile paylaşım siyaseti üzerinden yürüdüğünü göstermektedir. Bu çerçevede Hülegü sonrası dönemde Şehzâde Yeşmut'un iktidar arayışı başarısız kalmış, Argun ve Ahmed Teküdar devrinde ise Hülecü'nün adaylığı gündeme gelmesine rağmen siyasal ittifaklar ve meşruiyet işleyişleri, iktidarın belirli bir aday etrafında şekillenmesine yol açmıştır. Bu çalışma, Hülegü'nün oğulları Yeşmut ve Hülecü'nün şehzâdelik dönemlerindeki faaliyetlerini inceleyerek, İlhanlı siyasal yapısı içinde şehzâdelerin tahta yönelik teşebbüslerini ve bu süreçlerin siyasal-askerî sonuçlarını değerlendirmektedir.

The Periods of Prince Yesmüt and Hülecü in the Context of the Ilkhanid Conception of Sovereignty

Keywords:

Hulagu Khan,
Yoshmut, Huleju,
Princely Authority

ABSTRACT

Following the consolidation of Kublai's domination in China, the administration and expansion of Mongol authority in the western territories extending from the Oxus to Anatolia, Iran, Azerbaijan, Georgia, Syria, and Egypt were entrusted to Hulagu with the title of "il-khan." In the period following the formation of this political arrangement, the Ilkhanids emerged as a decisive power in the aforementioned region for approximately eighty years. This expansion was made possible not only through the individual activities of rulers

* Bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Araştırma, kamuya açık bir edebî metnin nitel çözümlemesine dayandığından etik kurul izni gerektirmemektedir. Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan edilmemektedir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Fen-edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Artvin, Türkiye, nagehan.guler@artvin.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-8856-5898

Küçükyıldız, N. (2026). İlhanlı Hâkimiyet Anlayışı Bağlamında Şehzâde Yeşmut ve Hülecü Dönemleri. *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 23 (57), 80-94. <https://doi.org/10.5281/zenodo.20739088>.

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi'nde yayınlanan makaleler, Creative Commons Atıf-Gayriticari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC 4.0) ile lisanslanmıştır. Makalelerde yer alan fikir ve görüşlerin sorumluluğu tamamen yazarlarına aittir. Bu fikir ve görüşler, dergimizin kurumsal bakış açısını veya politikalarını temsil etmemektedir.

but also through the military and administrative contributions of princes and noyons. The participation of princes in campaigns alongside the ruler from an early age and their assumption of responsibilities in the field played a significant role in ensuring the continuity of dynastic power. Following Hulagu's death, the clarification of protocol rankings among the princes in Iran on the basis of age and seniority, as well as the distribution of appanages to members of the dynasty, demonstrates that transitions of power were shaped by intra-dynastic status balances and the politics of distribution. Within this framework, Prince Yoshmut's attempt to claim power after Hulagu proved unsuccessful; during the reigns of Argun and Ahmed Teküdar, although Huleju's candidacy came to the fore, political alliances and mechanisms of legitimacy caused power to coalesce around a particular candidate. This study examines the activities of Hulagu's sons, Yoshmut and Huleju, during their periods of princship, evaluating the attempts of princes to claim the throne within the Ilkhanid political structure and the political-military consequences of these processes.

1. GİRİŞ

XIII. yüzyılın ilk yarısında Cengiz Han'ın temellerini attığı Moğol Devleti, yüzyılın ortalarına gelindiğinde coğrafi yayılımı ve idarî bakımdan ilerlemesi nedeniyle tek bir merkezden etkin biçimde sevk ve idare edilemeyecek ölçüde genişlemiştir. Möngke Han'ın (1251-1259) hâkimiyeti döneminde bu yapısal güçlüğü aşmak amacıyla hanedan içinde görev paylaşımına gidilmiş Kubilay, Çin sahasına, Hülegü ise İran bölgesine, Büyük Han'a bağlı bir idarî-siyasî yetkiyle görevlendirilmişti. Başlangıçta idarî sıkıntıların meydana getirdiği bu paylaşım, zamanla Moğol imparatorluğunun bölünmesine ortam oluşturmuştur (Morgan, 2007, ss. 130-132; Özgüdenli, 2018, s. 74; Roux, 2001, ss. 320-321). Ancak İlhanlı siyasal yapısı, Cengizli merkezî imparatorluk geleneğinden bazı ayırt edici nitelikleri devralmıştı. Bu mirasın en belirgin yansımalarından biri, taht verasetinin katı ve herkesçe bağlayıcı tek bir kurala dayanmamasıdır. Hülegü'nün vefatı sonrasında İran'daki şehzâdeler arasında yaşça ve kıdemce büyük olanın öne çıkması ile hanedan üyelerine ülüşlerin paylaşılması, verasetin hem hanedan içi hiyerarşi hem de paylaşım siyaseti üzerinden işlediğini gösteren örneklerdir. Bu bağlamda Abaka, (663-680/1265-1282) 1304 yılına kadar uzanan süreçte ciddi bir muhalefetle karşılaşmadan veliaht konumunu sürdürebilen son İlhan olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte Abaka'nın iktidarı da tek aşamalı bir geçişle sınırlı değildi. Gazan'a kadar birçok halefte görüldüğü üzere Abaka da iki kez tahta geçecekti, ikinci aşama, Moğol kağanının iktidarı teyit eden bir berat vermesiyle gerçekleşmişti. Abaka sonrasında tahta gelişlerin yalnızca sınırlı bir kısmı uzlaşma temelli biçimde sonuçlanmıştı. Bu çerçevede Ahmed Teküdar (681-683/1282-1284) ile Geyhatu'nun (690-694/1291-1295) iktidara gelişleri, nispeten mutabakata dayalı örnekler olarak öne çıkar. Buna karşılık Argun, (683-690/1284-1291) Baydu (694/1295) ve Gazan (694-703/1295-1304) dönemlerinde taht değişimi, fiilî güç mücadelesiyle ve yenilen rakibin bertaraf edilmesiyle mümkün olmuştur. Yine de bu tür bir el değiştirmeyi izleyen kurultay toplantıları, yeni İlhan'ın resmî olarak tasdik edilmesiyle meşruiyetin teamüller üzerinden tamamlandığını göstermektedir. Ayrıca İlhanların hüküm sürelerinin çoğunlukla kısa olması dikkat çekicidir. Hükümdarların iktidarlarını kaybetmeleri, bazen şiddet olayları, bazen de aşırı alkol tüketimi gibi etkenlere bağlı olarak gerçekleşmiştir. Bu iki önemli sebep, taht değişimlerinde âdeta darbimesel hâline gelmiştir. Dahası 1316'ya değin, yani Olcaytu devrine kadar, halefi doğrudan oğlu olan tek İlhan'ın Hülegü olması, veraset düzeninin ne ölçüde hassas olduğunu ortaya koyar. Abaka ve Argun'un halef tayinine dönük girişimleri sonuçsuz kalmış, buna karşılık daha kıdemli bir hanedan mensubunun taht iddiası, 1282 ve 1284'te açıkça dile getirilmesine rağmen güçlü destek bulmayı sürdürmüştür. Bu nedenle Gazan'ın ölümüne kadar iktidarın el değiştirmesi hiçbir zaman sorunsuz bir çizgide ilerlememiştir. Nitekim Olcaytu'nun barışçıl biçimde tahta geçişi dahi sadece Gazan'ın tek oğlu olmasına indirgenemez, daha açıklayıcı olan, Argun ve Gazan dönemlerinde muhtemel Cengizli rakiplerin geniş ölçekte tasfiye edilmesiyle hanedan içi rekabet alanının daraltılmış olmasıdır (Jackson, 2022, s. 396; Güler, 2013, ss. 74-75; Küçük yıldız, 2025, ss. 230-231).

İlk ciddi halefiyet sorunu, Abaka'nın 1 Nisan 1282 yılında (20 Zilhicce 680) ölümüyle birlikte ele alınmıştır. Bunu izleyen yaklaşık bir ay içinde, Abaka'nın yerine geçmesini uygun gördüğü kardeşi Mönke Timur'un vefatı, tartışmayı daha da derinleştirmiştir. Bu safhada İlhanlı ileri gelenlerinin ve noyanların önemli bir kısmı, Hülegü'nün oğulları olan kıdemli hanedan mensupları Hülecü ve Kongurtay'ın yanı sıra Cüşkeb ile Kingsü'nün önderliğinde, Abaka'nın bir diğer kardeşi Teküdar üzerinde uzlaşmıştır. Bununla birlikte hatırı sayılır bir zümre, Horasan'daki idareyi elinde bulunduran ve bazı rivayetlerde Abaka tarafından halef olarak işaret edildiği belirtilen Argun'u desteklemeyi tercih etmiştir. Bu çevrenin içinde Argun'un kardeşi Geyhatu, Baydu ve Abaka döneminde saraya yakın hizmette bulunan bazı noyanlar yer almıştır. Özellikle Buka'nın tutumu bu süreçte belirleyici olmuş: Abaka'nın küçük yaşta himayesine alarak yetiştirdiği Buka, karşılık olarak Abaka'nın oğlunu tahta çıkarmayı kendisi için bir sorumluluk olarak görmüş ve bu hedef doğrultusunda Argun cephesinin temel güçlerden biri hâline gelmiştir. Sonuçta 21 Haziran 1282 (13 Rebülevvel 681)'de Argun'un geri adım atması sağlanmış amcasının tahta çıkışına fiilen itiraz etmemesi de temin edilmiştir. Ne var ki bu geri çekilişin gönüllü bir rızaya dayanmadığına dair algı, yeni iktidarın meşruiyeti üzerinde gölge oluşturarak Teküdar'ın hükümdarlığını daha baştan tartışmalı bir zemine taşımıştır. Bu gölgenin oluşmasında, mesele kişiler arası rekabet olmaktan çıkmış, Moğol siyasal geleneğinde verasetin belirsizliği ve emirler zümresinin belirleyici rolünden beslenen yapısal bir çerçeveden kaynaklanması etkili olmuştur (Jackson, 2022, s. 398; Durmuşoğlu, 2021, ss. 85-86).

Nitekim Moğol veraset düzeninde veliahtın zorunlu ve kendiliğinden hükümdar ilan edilmesini öngören bağlayıcı bir ilke bulunmadığı gibi yeni hükümdarın belirlenmesi sürecinde devlet erkânının belirli bir kurala mutlak surette riayet edeceğini garanti eden yerleşik bir kaide de mevcut olmamıştır. Bu bağlamda, hükümdarın ölümü hâlinde hanedan şehzâdeleri ile hükümdarın kardeşleri, ilkesel olarak tahta yönelik eşdeğer bir talep ileri sürebilmişlerdir. Dolayısıyla veraset işleyişi, tek bir soy hattını yegâne meşru aday olarak sabitleyen katı bir süreklilikten ziyade, hanedan içinde genişleyen bir adaylar grubu arasındaki rekabete açık ve esnek bir görünüm sergilemiştir. Bu bakımdan Hülegü'nün vefatı sırasında oğullarının çoğunun hayatta olması, tahtın geleceğine dair ihtimalleri çoğaltmıştır. Şehzâdeler arasında yaş, siyasal ve askerî kapasite bakımından öne çıkan isimler Abaka, Cumkur ve Yeşmut olmuştur. Ancak Cumkur'un kısa süre önce ölmesiyle fiilî rekabet hattı daralmıştır. Böylece Abaka'ya karşı çıkabilecek başlıca güçlü aday konumu, Yeşmut üzerinde yoğunlaşmış, Yeşmut da hanedan mensubu olmanın sağladığı bu meşruiyet zeminini, aşağıda ayrıca ele alınacağı üzere, siyasî bir talep ve girişime dönüştürmüştür (Güneş, 2021, s. 28).

Çalışmamızda Hülegü'nün oğulları Yeşmut ve Hülecü, İlhanlı askerî teşkilâtının erken döneminde isyanların bastırılması, kuşatma harekâtlarının yürütülmesi ve merkezî otoritenin sahada temsili gibi önemli görevlerde öne çıkan hanedan mensupları olarak ele alınmaktadır. Her iki şehzâde de farklı safhalarda taht üzerinde hak iddiasında bulunmuş ve bu doğrultuda teşebbüslerde bulunmuş olsa da siyasî dengeler nedeniyle kalıcı biçimde iktidara ulaşamamıştır. Bununla birlikte özellikle Yeşmut'un, Hülegü Han ve Abaka dönemlerinde üstlendiği askerî ve idarî roller, İlhanlı merkezî otoritesinin güçlendirilmesi ve sefer düzenlenmesi bakımından dikkate değer bir etki alanına işaret etmektedir. Bu konunun tercih edilmesinin temel gerekçesi, literatürde kısa süre hüküm sürmüş İlhanlı hükümdarları üzerine nispeten daha spesifik incelemeler bulunmasına karşın, taht adayı şehzâdelerin siyasî ve askerî faaliyetlerini merkeze alan çalışmaların sınırlı kalmasıdır. Çalışma, Yeşmut ve Hülecü örnekleri üzerinden şehzâde adaylarının İlhanlı siyaseti ve askerî yapısı içindeki işlevini görünür kılmayı böylece benzer biçimde diğer hanedan mensuplarına yönelik karşılaştırmalı araştırmalar için de bir zemin oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle araştırmanın, İlhanlı tarih yazımında nispeten ihmal edilmiş bir alanı güçlendirerek literatüre katkı sunması beklenmektedir.

2. ŞEHZÂDE YEŞMUT'UN SOYU VE İLK SEFERİ

Yeşmut,² Hülegü'nün üçüncü oğlu olarak 1234 tarihinde doğmuştur. Annesi, Kutuy Hatun'un ordugâhında bulunan ve Hitay (Kitay) kökenli bir cariyeye olduğu belirtilen Tukaçin İgaçî'dir. Kaynaklarda Yeşmut'un Kara Nogay, Zinu ve Sikay adlı üç oğlu bulunduğu belirtilmiştir (Reşîdüddin Fazlullah, 2013, s. 7; Cüveynî, 2013, s. 501; Yuvalı, 2017, s. 127; Dayı, 2020, s. 84). Bu oğullardan Kara Nogay ile Sukay'ın, siyasî tutum değişikliği ve başkaldırı gerekçesiyle Moğol yasa uyarınca cezalandırıldıkları ve öldürüldükleri kaydedilmiştir (Tevârih-i Güzîde, 2022, s. 339; Yuvalı, 1998, s. 473). Zinu'nun Çağatay'da Tukti Hatun'dan yaklaşık bir ay önce vefat etmiştir. Yeşmut'un, annesiyle birlikte Hülegü'nün Suriye seferine katıldığı bu süreçte özellikle Diyâr-ı Bekr bölgesinin muhasarasından sorumlu tutulan kuvvetlerin komutasını üstlendiği belirtilmiştir. Yeşmut'un soy hattı bakımından, Sukay'ın Süleyman adlı bir oğlu olduğu ve bu kişinin literatürde Şeyh Hasan Timur adıyla anıldığı görülmektedir. Nitekim İlhanlı hükümdarı Ebû Saîd'in vefatını izleyen dönemde (1335), Süleyman'ın bir süreliğine Çobanlı Küçük Şeyh Hasan tarafından Tebriz'de hükümdarlık makamına çıkarıldığı da kaydedilmiştir (Kazvîni, 1382, s. 2626).

Hülegü Han, ülke taksimatı çerçevesinde Arran ve Azerbaycan bölgelerini Sibe Nehri kıyılarına kadar Şehzâde Yeşmut'un idaresine tevdi etmiştir. Jackson'ın aktardığına göre Hülegü, bu bölgeleri oğluna bırakmak suretiyle kendi otoritesini belirli ölçüde sınırlandırmıştır (Jackson, 2022, s. 369). Bu düzenleme, Şehzâde Yeşmut'un İlhanlıların erken döneminde askerî seferlerde görev almasının yanı sıra bölgesel idarî yetkiyle donatılmış bir hanedan mensubu olarak konumlandırıldığını göstermiştir (Reşîdüddin Fazlullah, 2013, s. 71; Âştîyânî, 1390, s. 228; Hüseyinov, 2022, s. 84).

Yeşmut'un biyografik çerçevesi ve hanedan içindeki konumu belirlendikten sonra, onun erken dönemde askerî-siyasî sahaya nasıl ve hangi koşullarda dâhil edildiğinden bahsetmek faydalı olacaktır. Nitekim kaynaklarda Môngke Han'ın 1252 (650) tarihli kurultay sonrasında fetih siyasetini yeniden canlandırması ve Hülegü'nün batı seferini başlatma kararı, Yeşmut'un adının kaynaklarda daha görünür hâle gelmesinde belirleyici olmuştur. Kurultay kararları doğrultusunda Môngke Han, ortanca kardeşi Kubilay'ı 70.000 kişilik bir kuvvetle Çin'e sevk etmiş diğer kardeşi Hülegü'yü ise İran merkezli olmak üzere batı coğrafyasına yönlendirmiştir. Bu kararın ardından, kaynaklarda Abaka'nın adının da daha belirgin biçimde anılmaya başlandığı anlaşılmaktadır. Hülegü, batı seferinin hazırlıkları kapsamında hatunlarını ve muhtemelen Abaka'nın da dâhil olduğu oğullarını öncü olarak hareket ettirmiş, kendisinin Şubat 1253 (Zilhicce 650)'te karargâhına geçtiği kaydedilmiştir. Ardından Hülegü, 2 Mayıs 1253 (2 Rebülevvel 651)'te Môngke Han'ın yanından ayrılarak karargâhına dönmüş bir süre kabul merasimleri ve tebrikleri müteakip, iki büyük eşi Olcay Hatun ve Dokuz Hatun'la birlikte oğullarından Abaka'yı ve bilhassa Yeşmut'u yanına almıştır. Nihayet 19 Ekim 1253 (24 Şa'bân 651)'te ordunun harekete geçirilmesi emrini vermiş, Ocak 1254 (Zilhicce 651)'de ise Môngke'nin emri doğrultusunda kalabalık bir orduyla batıya doğru hareket ettiği belirtilmiştir. Bu gelişmelerle birlikte Yeşmut'un adı, Hülegü'nün batı seferinin ilk safhalarından itibaren sefer heyetinde yer alan şehzâdeler arasında zikredilmiştir. Dolayısıyla onun daha başlangıçta fiilî askerî-siyasî sürece dâhil edildiği anlaşılmaktadır. Sefer sırasında Hülegü'nün yanında Dokuz Hatun ve Olcay Hatun'un yanı sıra büyük oğulları Abaka ile Yeşmut'un da bulunduğu ayrıca ziyafetler tertip edilerek Han'ın ve seferin şanına uygun hediyeler takdim edildiği kaydedilmiştir. (Cüveynî, 2013, C. III, ss. 489-490; Özdemir, 2011, s. 234).

² İsmi kaynaklarda خان چنگیز بن تولى بن خان هلاکو بن یثمت (Vassâf, 1346, s. 38); "Yeşmût", (İkbâl, 1390, s. 228); "Eşmût", (Zehebî, c. XLVIII, 1999, s. 46), شومت "Şemût" (İbn Tağrıberdî, C. VII, 1363, s. 74) şeklinde geçmektedir.

3. YEŞMUT'UN MEYYÂFARİKİN VE MARDİN SEFERİNDEKİ ASKERÎ ROLÜ

1258 (656) senesinde Meyyâfarîkin hâkimi el-Eşref b. el-Melikü'l-Gazî'nin şehirdeki Moğol idarî unsurlarını uzaklaştırdığı, Moğol hâkimiyetini simgeleyen payzeleri ve yarlıkları imha ettirdiği ve Kağan tarafından gönderilen bir din adamını idam ettirdiği kaydedilmiştir. Bu gelişmeler, Moğol merkezî otoritesi tarafından açık bir isyan olarak değerlendirilmiş ve Meyyâfarîkin meselesi, Hülegü'nün Irak ve Suriye hattındaki askerî harekâtı içinde öncelikli bir hedef hâline gelmiştir. Bu çerçevede Hülegü Han'ın Bağdat'ın fethinin ardından Suriye seferi sırasında oğlu Yeşmut'u Meyyâfarîkin'de egemenlik kuran Eyyûbî koluna ve Mardin ve çevresini elinde tutan Artuklulara karşı sevk ettiği belirtilmiştir. Yeşmut'un el-Melik el-Kâmil'e bir elçi göndererek itaate ve İlhanlı tâbiyetine davet ettiği, el-Melik el-Kâmil'in ise Hülegü'nün aman ve antlaşmalarına güvenilemeyeceğini ileri sürerek direnişi tercih ettiği aktarılmıştır. Kuşatma sırasında şehirde Bedreddin Lü'lü adlı usta bir mancınıkçının temin ettiği mancınıkla atışmalar yapılmış ve Moğol kuvvetlerine ağır kayıplar verdirilmiştir. Direnişin uzaması üzerine Hülegü, şehrin erzakını tüketmeyi hedefleyen uzun süreli bir abluka uygulanmasını emretmiştir. Bunun üzerine kuşatma uzadıkça kıtlık ve pahalılık artmış, nihayetinde halkın direnme gücü kırılmıştır. Şehrin düşmesinin ardından el-Melik el-Kâmil yakalanarak Yeşmut'un huzuruna çıkarılmış, ardından da Hülegü'ye gönderilmiştir. Hülegü'nün, el-Melik el-Kâmil'in en ağır biçimde öldürülmesini emrettiği belirtilmektedir. Ayrıca el-Melik el-Kâmil'in zâhid ve adaletli bir hükümdar olarak tanıtıldığı ve geçimini terzilik yaparak sağladığı yönünde bilgiler de aktarılmıştır (Mîrhând, 1358, ss. 899-900; İbnü'l-İbrî, 2011, s. 36-37; Spuler, 2011, s. 66; Grousset, 2011, s. 362; Ömerî, 2019, ss. 392-393; Kiragos, 2009, s. 80; Vardan, 1937, s. 234; Jackson, 2022, s. 205; Uyar, 2020, s. 153; Subaşı, 2015, s. 89). Rivayete göre Melik Kâmil, İlka Noyan ve Şehzâde Yeşmut ile savaştıktan sonra yakalanmış ve Hülegü Han'ın huzuruna getirilmiştir. Hülegü Han'ın emriyle Melik Kâmil'in etinin kesilerek ağzına konulduğu ve kendisine yedirildiği, bu uygulamanın helâk oluncaya kadar sürdürüldüğü aktarılmıştır (Fasîh Hâfi, C. I, 1386, s. 328; Benâkitî, 1348, ss. 421-422).

Daha sonraki süreçte Hülegü Han, Şehzâde Yeşmut, Uruktu Noyan ve emirler Meyyâfarîkin işini hallettikten sonra bu şekilde hep birlikte onların gidip Mardin'i ele geçirmelerini buyurmuştur. Meyyâfarîkin mücadelesine müteakip bir grup elçi, Yeşmut'a sunulmak üzere 1500 dinar, mücevherli bir kemer ve bir kılıçtan oluşan hediyeler olarak 29 Aralık 1258 tarihinde (1 Muharrem 657) Şam'dan ayrılmış, Kuzey Suriye üzerinden ilerleyerek iki hafta sonra Halep'e ulaşmıştır. Ordu bir hafta sonra yeniden yola çıkmış, 25 Ocak 1259 tarihinde Harran'a varmış ve burada üç gün kalmıştır. Ardından üç gün daha yol aldıktan sonra Mardin'e ulaşmış, elçiler surların kalınlığından ve tahkimatından etkilenmiştir. Bu gelişme üzerine Moğol tarafı, Uruktu Noyan aracılığıyla Mardin'in Artuklu hâkimi Melik Saîd'e bir elçi göndererek itaate davet etmiş ancak bu çağrı reddedilmiştir. Melik Saîd'in oyalama yoluyla zaman kazanmaya çalıştığı ve bu sırada Moğollara karşı Nâsır Yusuf ile gizli ittifak arayışına girdiği belirtilmiştir. Yeşmut'un kuvvetleri 5 Mayıs (22 Cemâziyelevvel)'ta şehre girmiş, Melik Saîd ise Moğolların hile ve vefasızlığını hatırlatarak direnişi sürdürme kararı almıştır. Yedi ay süren kuşatma boyunca şehirde kıtlık ve veba ortaya çıkmıştır. Şehrin ele geçirilmesine ilişkin iki farklı anlatım bulunmaktadır. Birinci anlatıma göre Melik Saîd'in oğlu Melik Muzaffer, babasını teslim olmaya ikna etmeye çalışmış ancak başarılı olamamıştır. Bunun üzerine Melik Muzaffer, bir gün yemeğine zehir kattığı, babasını öldürdüğü ve ardından teslim olduğu kaydedilmiştir. Hülegü'nün huzuruna çıkarıldığında, babasının kanını neden döktüğü sorulmuş, Melik Muzaffer de: "Direniş sürdürdükçe sonuç alınmadan binlerce kişinin öleceğini, kendisinin bu yolla binlerce kişinin kanını koruduğunu" ifade etmiştir. İlhan'ın bu gerekçeyi kabul ederek cezadan vazgeçtiği ve Mardin'in idaresini ona verdiği belirtilmiştir. İkinci anlatıya göre ise Melik Saîd kapıları bizzat Moğollara açmış, ordugâha gelmiş ve burada yedi veziri ve bazı emirleriyle birlikte öldürülmüştür. Bu anlatıda ayrıca Hülegü'nün babası tarafından hapsedilmiş olan Melik Muzaffer'in zindandan çıkarılmasını emrettiği ve Mardin'in

yönetimini ona verdiği aktarılmıştır (Mîrhând, 1358, s. 900; Reşîdüddin Fazlullah, 2013, ss. 63-64; Amitai-Preiss, 1991, s. 120).

4. ABAKA HAN DÖNEMİNDE YEŞMUT'UN FAALİYETLERİ

Yeşmut'un Hülegü Han dönemindeki askerî faaliyetlerinin yanı sıra temkinli ve gözlemci bir tutum sergilediği anlaşılmaktadır. Hülegü Han'ın vefatının ardından, Moğol töresi gereğince uygulanan yas ve güvenlik tedbirleri kapsamında yolların kapatıldığı ve herkesin bulunduğu yerden ayrılması emredilmiştir. Bu sırada Derbend, Azerbaycan ve Arran bölgelerinin idaresini elinde bulunduran Şehzâde Yeşmut, babasının ölümünden sekiz gün sonra ordugâha gelerek gelişmeleri yerinde değerlendirmeyi ve emirler arasındaki eğilimleri yoklamayı amaçlamıştır. Yeşmut'un bu hızlı hareketinin, babasının yerine geçebileceğine dair bir beklenti doğurduğu ileri sürülse de emirlerin tercihini Abaka'dan yana kullanması nedeniyle söz konusu beklentinin karşılıksız kaldığı anlaşılmaktadır. Nitekim Yeşmut, kısa bir süre sonra karargâhına geri dönmüştür (Benâkitî, 1348, s. 425; Reşîdüddin Fazlullah, 2013, s. 77; Mîrhând, 1358, s. 906; Spuler, 2011, s. 78; Sümer, 1989, s. 177; Durmuşoğlu, 2019, s. 224). Hülegü'nün oğulları Abaka, Yeşmut, Tubsin, Mengü Timur, Yesuvar, Kongurtay, Acay, Tekşi, Teküdar, Çoşkeb, Yesudar ve Comgar arasından Abaka'nın han olarak seçildiği bildirilmektedir. Abaka Han'ın tahta çıkışının ardından ise bazı şehzâdelerin muhalefetiyle karşılaştığı belirtilmektedir. Bu tercihin, emirler zümresinin büyük oğul olarak Abaka'yı veliaht konumunda öne çıkarmasıyla şekillendiği ifade edilmektedir (Vassâf, 1346, s. 41).

Yeşmut'un, İlhanlıların sınır bölgelerinde güvenliği temin ederek hanedan iktidarının çevre alanlarda korunmasına katkı sağlayan bir şehzâde olarak görevlendirildiği görülmüştür. Abaka Han'ın tahta çıkışının ardından gerçekleştirilen idarî ve askerî düzenlemeler çerçevesinde Şehzâde Yeşmut, Derbend, Şirvan ve Muğan bölgelerinden Aladağ hudutlarına kadar uzanan sahada sınır güvenliğini sağlamakla görevlendirilmiş, bu amaçla kalabalık bir orduyla söz konusu bölgeye sevk edilmiştir (Fasîh Hâfî, 1386, s. 333; Reşîdüddin Fazlullah, 2013, s. 79; Mîrhând, 1358, s. 906; Şebânkâreî, 2021, s. 224).

Bu görevlendirme, Yeşmut'un çevre bölgelerde güvenliği temin eden bir sınır komutanı olmasının yanı sıra merkezî ordu teşkilatlanması içinde de aktif sorumluluk üstlenen bir hanedan mensubu olarak konumlandırıldığını göstermektedir. Nitekim Abaka Han'ın 1269 (668) yılında Horasan'a yönelişi sırasında ordu düzeni klasik Moğol savaş tertibine göre şekillendirilmiştir. Bu çerçevede Abaka, kuvvetlerini kanat-merkez esasına göre taksim ederken Yeşmut'u meysereye (sol kanat) tayin etmiş böylece Yeşmut'a seferin icrasında manevra, kanat güvenliği ve muharebe hattının dengelenmesi gibi kritik işlevler yüklemiştir. Buna karşılık Abatay Noyan merkezde (kalb) tutulmuş, ileri harekât ve temas görevleri ise Ceyhun geçidi hattına sevk edilen unsurlar üzerinden yürütülmüştür. Bu tertip, Yeşmut'un hanedan mensubu bir şehzâde olmasının yanı sıra savaşlarda gerekli sorumlulukları üstlenen bir kanat komutanı olarak görevlendirildiğini göstermektedir (Benâkitî, 1348, s. 429).

5. ABAKA HAN DÖNEMİNDE ALTIN ORDA VE ÇAĞATAY HANLIĞI İLE YAŞANAN MÜCADELEDE YEŞMUT'UN ROLÜ

İlhanlı Devleti'nin erken teşekkül evresinde sınır hatlarının korunması ve askerî hareketliliğin sağlanması, hanedan mensuplarının sahadaki etkinliğiyle doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda Yeşmut'un yürüttüğü askerî faaliyetler, erken İlhanlı döneminde sınır güvenliği ve seyyar ordu sevki gibi önemli alanlarda belirleyici bir rol üstlendiğini göstermektedir. Abaka Han'ın saltanatının ilk yıllarında Derbend hattından gelen tehdit üzerine, Altın Orda kuvvetlerinin Nogay idaresinde Tutar'ın kanının kisasını almak amacıyla harekete geçtiği haber alınmış, öncü birlikler düşman ordusunun yaklaştığını bildirmiştir. Bunun üzerine Şehzâde Yeşmut, hükümdar fermanı doğrultusunda 19 Temmuz 1265

birliklerin başına geçerek Nogay kuvvetlerini karşılamak üzere Derbend istikametine sevk edilmiştir (Reşidüddin Fazlullah, 2013, s. 80).

Yeşmut kumandasındaki İlhanlı ordusu, Kür Nehri'ni aşarak Aksu (Çağanmuran) mevkisinde, Ak/Sefid Nehir civarında düşmanla karşılaşmış ve düzenli saflar hâlinde muharebeye girmiştir. Şiddetli çarpışmalar sırasında Nogay'ın gözüne bir ok isabet etmiş bunun ardından Nogay ordusu ağır kayıplar vererek geri çekilmiş sonra da Şirvan tarafına yönelmiştir. Böylece İlhanlılar, kuzey sınır hattında askeri üstünlüğü yeniden tesis etmiştir. Savaşın akabinde Abaka Han da Kür Nehri'ni geçmiş ancak Berke Han'ın üç yüz bin süvariyle ilerlediği haberinin ulaşması üzerine geri dönmeyi uygun görerek nehrin bu yakasına çekilmiş ve köprülerin kesilmesini emretmiştir. Berke Han, Tiflis'e giderek nehri burada aşmayı denemiş fakat yolda kolik (kulunç) hastalığı nedeniyle vefat etmiştir. Müslüman olan Berke Han'ın âlimler ve şeyhlerle sohbet etmeye meyilli olduğu da kaynaklarda belirtilmektedir. Berke Han'ın ölümünün ardından Abaka Han, Kür'ün bu yakasında bir savunma hattı oluşturmak üzere duvar inşa edilmesini, duvar boyunca derin bir hendek kazılmasını ve belirli noktalara kapılar yerleştirilmesini emretmiş, hattın korunması için Moğol ve Müslüman askerlerden müteşekkil bir birlik görevlendirmiştir. Buna rağmen iki taraftan tüccarların karşılıklı gidiş gelişleri sürmüştür (Mîrhând, 1358, s. 908; Reşidüddin Fazlullah, 2013, s. 80; Kazvîni, 1364, s. 591; Vassâf, 1346, s. 39; Fasîh Hâfi, 1386, s. 334; Tevârih-i Güzide, 2022, s. 344; Hüseyinov, 2022, s. 95; Vardan, 1937, s. 243; Kartlis, 2014, s. 359; Polo, 2024, s. 358; Kemaloglu, 2016a, s. 104; Kemaloglu, 2003, s. 62; Durmuşoglu, 2019, s. 228).

Nitekim çatışmanın akışı ve hemen sonrasında ortaya çıkan tablo, ilk vuruşmanın İlhanlılar lehine sonuçlandığına işaret etmektedir. Zira muharebede Nogay'ın belirgin bir üstünlük sağlaması hâlinde, Altın Orda kuvvetlerinin Kür Nehri'ni aşarak daha güneye doğru ilerlemesi beklenirdi. Oysa bilgiler, Berke Han'ın emrindeki ana Altın Orda ordusu bölgeye ulaşınca kadar Yeşmut'un karşı kuvvetleri Kür'ün güney yakasında tutmayı başardığını dolayısıyla düşmanın ilerleyişini en azından geçici olarak sınırladığını göstermektedir (Güneş, 2021, s. 37). Abaka Han'ın tahta çıkışını izleyen süreçte beliren şehzâde muhalefeti karşısında Yeşmut'un sergilediği tutum, Abaka'nın fiili iktidarının tanınması ve muhafazası yönünde şekillenen bir siyasî konumlanmayı yansıtmaktadır. Nitekim Nogay'ın Derbend hattı üzerinden Tutar'ın intikamı söylemiyle harekete geçmesi, hem sınır hattında bir askeri hareketlilik hem de yeni hanın otoritesini kontrol eden bir meydan okuma olarak sunulur. Bu bağlamda Yeşmut'un gelişmeden haberdar olur olmaz sefer düzenleyerek karşı koyması, onun taht iddiası etrafında bir rekabet dili kurmaktan ziyade, tahtın meşruiyetini sahada tahkim eden bir hanedan mensubu gibi davrandığını düşündürür. Çagan Müren'de gerçekleşen ve iki tarafın da ağır kayıp verdiği belirtilen çarpışma, anlatı içinde Yeşmut'un "zor şartları karşılayan ilk şehzâde" rolünü belirginleştirirken Nogay'ın yaralanması ve Şirvan'a çekilmesi, Yeşmut'un müdahalesinin Abaka'nın sonraki hamlelerini mümkün kılan bir alan açma etkisi yarattığını ima eder.

Doğal kaynak zenginliği ve geniş otlaklarıyla öne çıkan, İlhanlı Devleti'nin teşekkülünden önce ise Çağataylı nüfuz sahası içinde değerlendirilen Horasan'a hâkim olma isteği, iki Moğol devleti arasındaki rekabetin yapısal zeminini oluşturmuştur. Kurultayda önemli ölçüde destek bulan Barak Han, İlhanlı topraklarına yönelik saldırı tasavvurunu aşamalı biçimde uygulamaya koymuş böylece gerginlik kısa sürede fiili çatışma sürecine dönüşmüştür (Mîrhând, 1358, s. 910; Erdem, 1997, s. 107; Karaaslan, 2022, s. 86). Abaka, 1268 (667) kışını Arran'da geçirirken Çağatay hanı Barak ise İlhanlılar üzerine yürümeyi planlamıştır. Abaka Han, 1269 (668) yılı Ramazan ayının dördüncü günü kardeşleri ve noyanlarla birlikte Azerbaycan'dan Irak istikâmetine hareket etmiştir. Bu güzergâh üzerinde, kaynaklarda Şurubâz olarak anılan ve Moğolların Kangır Olanğ dediği Sultâniye mevkiine ulaştığında, Barak'ın alıkoyduğu Kubilay Kağan elçisi de oraya gelmiştir. Elçi, Horasan'daki karışıklığı, Barak'ın giderek gurura kapılan tutumunu ve bölgede beliren muhalif unsurları Abaka Han'a arz etmiştir. Ardından Kûmis'te Tobşin, Kirman hâkimi ve Abaka Han'ın oğlu Argun da huzura çıkararak orduya

katılmıştır. Abaka Han, Râdkân Çayır'ında ordu tertibini yaparak sağ kanadı Abatay Noyan'a, sol kanadı ise kardeşi Yeşmut'a tevdi etmiştir (Mîrhând, 1358, s. 912). Nitekim Barak ile yapılan muharebede İlhanlı ordusu klasik sağ-sol merkez düzeninde teşkil edilmiş, bu yapı içinde Şehzâde Yeşmut, sol kolun komutasına tayin edilen Suntay Noyan, Argun Aka, Şiktur Noyan ve diğer emirlerle birlikte sol kanadın sevk ve idaresinden sorumlu kılınmıştır. Muharebe sırasında sol kanatta meydana gelen geçici çözülme üzerine Abaka Han, Yeşmut'u bizzat müdahaleye memur etmiş, Yeşmut'un komutası altında sol kanat yeniden tertiplenmiş ve böylece muharebe düzeni korunarak savaşın seyri İlhanlılar lehine çevrilmiştir (Reşîdüddin Fazlullah, 2013, ss. 101-102; Dayı, 2020, ss. 88-89).

Barak'ın Horasan'daki taarruzları sürerken Abaka Han, bölgede yaşanan gelişmelere rağmen Kafkasya'da patlak veren Neküder Oğul isyanını öncelikli tehdit olarak değerlendirmiştir. Bu sebeple Horasan'a bizzat müdahaleyi geçici olarak ertelemiş, Tubsîn'e destek sağlamak üzere yalnızca kardeşi Yeşmut'u bölgeye sevk etmekle yetinmiştir. Nitekim 669 (1270) yılına değin Barak'ın Horasan'da İlhanlılar karşısında belirgin bir üstünlük tesis ettiği anlaşılmaktadır. Abaka Han, Neküder Oğul hadisesini bertaraf etmesinin ardından Horasan cephesini yeniden tahkim etmeye yönelmiş, ilk adım olarak Suncak Noyan'ın oğlu Emir Nevruz'u 30.000 kişilik bir kuvvetle bölgeye göndermiştir. Ardından emirleri ve şehzâdeleri toplayarak sefer hazırlıklarını hızlandırmış Mîrhând'ın rivayetine göre, savaşta kullanılacak araç ve gereçlerin temini amacıyla ferman çıkararak ordunun teçhizatını güçlendirmiştir. Bu hazırlık sürecinde Yeşmut, fiilî askerî kapasitesiyle öne çıkan isimlerden biri olarak görünmektedir. Abaka Han, kardeşini Müslüman ve Moğol unsurlardan oluşan 40.000 kişilik bir kuvvetle birlikte sefere çağırması ayrıca Tubsîn'e yardım maksadıyla seçkin 10.000 kişilik bir birliği öncü kuvvet olarak sevk etmiştir. Bu çerçevede Yeşmut'un Horasan'daki mücadelesi hem hanedan mensubu bir şehzâde hem de kayda değer bir kuvvetin sevk ve idaresinden sorumlu askerî bir komutan olarak konumlandığı görülmektedir (Mîrhând, 1358, ss. 298-299; Uslu, 1997, s. 35; Güneş, 2021, s. 52). Ne var ki Yeşmut'un bu süreçte üstlendiği rol uzun sürmemiş, 18 Temmuz 1270-71 cumartesi günü vefat etmiştir (Mîrhând, 1358, s. 913; Reşîdüddin Fazlullah, 2013, ss. 109-110).

6. ŞEHZÂDE HÜLECÜ'NÜN SOYU

İlhanlı hükümdarı Hülegü'nün on ikinci oğlu Hülecü'nün annesi, Dokuz Hatun'un ordasında bulunan ve Kongurat soyuna mensup İl İkaçi adlı bir kuma idi. Kaynaklarda, İl İkaçi'nin daha sonra başına boğtak konulduğu da belirtilmiştir. Hülecü'nün dört oğlu ve üç kızı olduğu zikredilmiştir. Oğullarından Süleyman, babasının vefatından kısa bir süre sonra hayatını kaybetmiştir. Adı zikredilmeyen bir diğer oğlu ise küçük yaşta, müzmin bir hastalık nedeniyle ölmüştür. Hâce adlı oğlunun da erken yaşta vefat edenler arasında yer aldığı; Kutluğ Buka'nın da hayatını kaybettiği kaydedilmiştir (Reşîdüddin Fazlullah, 2013, s. 10).

7. HÜLECÜ'NÜN SİYASÎ FAALİYETLERİ

Abaka Han, Şamlıların Rum ve Diyâr-ı Bekr hudutlarına yönelik tahripkâr akınları üzerine siyasetini sertleştirmiş ve bu gelişme doğrultusunda bölgeye yönelme kararı almıştır. Sefer hazırlıkları kapsamında Abaka'nın Fırat'ı bizzat geçmediği, harekâtın ilk safhasında kardeşi Möngeke Timur'u öncü kuvvetin başına göndererek ilerleme ve temas hattının açılmasını onun sevk ve idaresine bıraktığı anlaşılmaktadır. Hums civarındaki karşılaşmada ordu düzeni ayrıntılandırılır: Sağ kanatta; Mazuk Aka ile Hindukur birlikleri, sol kanatta ise; Alnak, Taycu Bahadır, Şehzâde Hülecü ve Kara Buka yer almıştır. Çatışmanın başlangıcında İlhanlılar ok atışlarıyla karşı tarafa zayıf verdimiş ardından Alnak'ın hamlesiyle rakibin sağ kanadı Hums Kapısı'na kadar geri itilmiştir. Ne var ki bu baskı karşısında karşı tarafın merkeze yönelen toplu taarruzu savaşın seyrini değiştirmiş, büyük emirler Tigna ile Duladay Yarguçi'nin temkinli tutumu sonrasında orduda geri çekilme eğilimi belirlemiştir. Bunun sonucunda Moğol kuvvetleri önemli kayıplar vermiştir. Bozgun haberinin Abaka'ya ulaşması

üzerine, emirleri sert biçimde sorgulayacağını ve bir sonraki yıl bizzat sefere çıkarak yaşananları telafi edeceğini söylemiş böylece sorumluluğun takibi ve otoritenin yeniden tesisi yönünde irade beyan etmiştir. Bu çerçevede Möngke Timur, hem seferin öncü safhasında görev alan komutan hem de Hums muharebesinin kritik evresinde yaş ve tecrübe eksikliği özellikle vurgulanan şehzâde olarak öne çıkmıştır. Hülecü ise, doğrudan icraatıyla öne çıkan bir şehzâde olmaktan çok, Hums'ta sol kanat teşkilâtı içerisinde zikredilen bir şehzâde konumunda görünmektedir (Reşîdüddin Fazlullah, 2013, s. 124-125; Tevârih-i Güzide, 2022, s. 349; Uyar, 2020, s. 56).

Abaka Han'ın 1 Nisan 1282 (20 Zilhicce 680) senesinde Hemedan yakınlarında ölümünün (Mîrhând, 1358, s. 919; Odabaşı-Özel, 2024, ss. 40-41) ardından, İlhanlı devlet adamları, hatunlar, şehzâdeler ve büyük emirlerin Çagatu'da yas merasimiyle meşgul olmuşlardır. Bu süreçte şehzâdeler ve emirler, tahtın boş kalmasının doğurabileceği idarî dağınıklığı önlemek amacıyla padişahlık meselesini istişare konusu yapmıştır. Söz konusu istişarede Şehzâde Hülecü, Ahmed Teküdar, Acay, Kongurtay, Tağa Timur, Cuşkab, Kinşu ve Baydu gibi hanedan mensuplarıyla birlikte, Argun gelmeden önce hazır bulunan şehzâdeler arasında zikredilmiştir. Devamında, kengeşin belirli bir kanadında Kongurtay, Hülecü, Cuşkab ve Kinşu gibi bazı şehzâdeler ile Şiktur Noyan, Suncak Aka, Arap, Asık ve Kara Buka gibi emirlerin Ahmed Teküdar'ın hükümdarlığı konusunda ortak bir tutum geliştirdiği belirtilmiştir. Bu çerçevede Hülecü, doğrudan icraatlarıyla değil taht müzakerelerinde Ahmed lehine konumlanan hanedan grubunun bir unsuru olarak görünmüştür. Buna karşılık Olcay Hatun ve yanındaki bazı emirlerin Möngke Timur'u hükümdarlık için uygun gördüğü aktarılmıştır. Ancak Möngke Timur'un öldüğüne dair haberin kurultay çevrelerine ulaşmasıyla, bu adaylık etrafında şekillenen beklentilerin dağıldığı ve kurultaydaki güç dengelerinin yeniden Ahmed-Argun eksenli bir rekabete yöneldiği ifade edilmiştir. Abaka Han'ın ölümünün ardından Van Gölü'nün kuzeyindeki Aladağ'da toplanan kurultayda Argun, Abaka'nın en büyük oğlu olmasına dayanarak hanlık hakkının kendisine ait olduğunu ileri sürer ancak çoğunluk Ahmed Teküdar'ı han seçince, yeni hükümdarlığı fiilen kabullenmek durumunda kalmıştır. Ahmed'in yönetiminde dinî çevrelere yönelmesi ve devlet işlerini büyük ölçüde annesi Kutu Hatun'un nüfuzuna bırakması, siyasî-askerî dengeleri değiştirmiştir. Bu ortamda Argun'un başlattığı muhalefet ilk aşamada bastırılır ve kendisi esir düşmüş fakat başkumandan Alınak Noyan'ın tedbirsizliği sonucu güç ilişkileri kısa sürede tersine dönmüştür. Alınak ve yakın çevresini etkisizleştiren Ahmed Teküdar, 1284 (683) yılında yakalanarak iktidardan uzaklaştırılmıştır (Reşîdüddin Fazlullah, 2013, ss. 128-129; Spuler, 2011, s. 92; Sümer, 1991, s. 355).

İlhanlıların çözülme emarelerinin belirginleştiği bu safhada dahi, tahta kimin geçeceğine ilişkin tablo netlik kazanmamıştır. Buka'nın Argun'un hükümdarlık iddiasını güçlü biçimde tahkim etmeye çalıştığı görülse de kardeşi Aruk'un Cuşkab'ı desteklemesi hanedan içi ayrışmanın sürdüğünü göstermiştir. Buna ek olarak Tegene Noyan'ın, o sırada Hülegü'nün hayatta kalan tek oğlu konumundaki Hülecü'nün adaylığını öne çıkarması, rekabetin yalnızca iki isim arasında sınırlı kalmadığını ortaya koymuştur. Nitekim bir aşamada Buka'nın, güç dengeleri gereği Hülecü'nün adaylığını da destekliyor görünmek zorunda kaldığı anlaşılmıştır. Cuşkab ile Hülecü'nün kendi kuvvetlerinin başında Argun'a karşı harekete geçtiğine dair dolaşıma giren haberler, Teküdar Ahmed'in 10 Ağustos 1284 (26 Cemâziyelevvel 683) tarihindeki infazını kolaylaştıran siyasal zemini hazırlamıştır. Bu süreçte Hülecü'nün, Argun'un tahta çıkışını kabullenmeye yöneldiği ifade edilmiştir. Buna karşılık Reşîdüddin'in aktardığına göre Cuşkab ve kardeşi Kingsü, bu kabullenişe rağmen muhalefeti sürdürmeye ve yeni bir direnç hattı kurmaya dönük hazırlıklarını devam ettirmiştir (Reşîdüddin Fazlullah, 2013, ss. 143-144; Jackson, 2022, s. 399).

Argun Han, Sultan Ahmed meselesini nihayete erdirdikten sonra, şehzâdeler, hatunlar, emirler ve noyanlardan müteşekkil ileri gelen bir zümreyle birlikte 1284 (683 Cemâziyelâhir'in 27. gününde) yılında hanlık tahtına oturarak iktidarını resmen ilan etmiştir. Şehzâde Hülecü, Argun'un sağ elini,

Emîr Anbarçî ise sol elini tutup onu padişahlık tahtına oturtturmuşlar (Dayı, 2025b, s. 48; Kemaloğlu, 2016a, s. 166). Cülûsun hemen ardından, vezirlik yarlığı Buka adına düzenlenmiş, aynı yıl Receb'in 3. gününde gerçekleştirilen merasimde Buka'nın başına, kaynakların vurguladığı üzere, onu adeta görünmez kılacak ölçüde çok altın saçılmıştır. Bu süreçte ordugâhta bulunmayan ve başlangıçta Argun'un hükümrânlığını tanımaya yanaşmayan bazı şehzâdeler özellikle Hülecü, ayrıca Cuşkab, Baydu ve Geyhatu bilahare merkeze gelerek Argun'un hâkimiyetini kabul etmişlerdir. Argun Han, hanedan içi dengeyi ve idarî sürekliliği tahkim etmek amacıyla, Cuşkab ile Baydu'yu Bağdat ve Diyâr-ı Bekr idaresiyle görevlendirmiş, Hülecü'yü ise Geyhatu ile birlikte Rûm vilayetlerine sevk ederek batı sahasında hanedan adına otorite tesis etme görevini onlara tevdi etmiştir. Doğu eyaletleri bakımından Horasan'ı oğlu Gazan'a bırakan Argun, bölgede askerî-siyasî gözetimi güçlendirmek için Argun Ağa'nın oğlu Emir Nevruz'u da Gazan'ın maiyetine refakatçi olarak tayin etmiştir (Mîrhând, 1358, s. 924; Reşîdüddin Fazlullah, 2013, s. 152; Tskhovreba, 2014, s. 360).

Argun'un tahta yükselişi, silahlı mücadelede sağlanan üstünlük ile soy bağına dayalı veraset iddiasının birleşmesi sayesinde tabii bir netice gibi çerçevelenmiş, bununla birlikte meşruiyetin usulen pekiştirilmesi amacıyla 11 Ağustos 1284 (27 Cemâziyel 683) tarihinde sembolik mahiyette bir seçim icra edilmişti. Yeni İlhan'ın karşı karşıya kaldığı ilk önemli mesele, birçok emirin güçlü biçimde desteklediği Şehzâde Hülecü'nün statüsü olmuştur. Argun, ortaya çıkan gerilimi kurumsal bir zeminde çözümlenmek üzere kurultay toplamış; kurultayın, şehzâdenin talebine ilişkin bağlayıcı bir hükme varması hedeflenmiştir. Hülecü, başlangıçta kurultayda görünmekten kaçınarak Beyennehrey'n'e çekilmiş ancak ardından gönderilen Emîr Karaunas'ın girişimiyle ikna edilerek sürece dâhil edilmiştir. Kurultaya katılan Hülecü, Argun tarafından dostane biçimde karşılanmış nihayetinde taht üzerindeki iddiası ve haklarından feragat etmesi karşılığında, kendisinin ve taraftarlarının eyalet idaresi başında bırakılmasına dayanan bir uzlaşma tesis edilmiştir. Söz konusu düzenleme, Argun'un Hülecü meselesini çatışmaya dönüştürmeden, siyasal dengeyi koruyacak şekilde yönetmeyi amaçladığını göstermiştir. Bu çerçevede Argun'un uzlaşmayı önceleyen ve "ölçülü" olarak nitelenebilecek tutumu, siyasal atmosferin kısa sürede yatışmasına katkı sağlamıştır (Spuler, 2011, s. 93).

Argun'un iktidarı da amcasının hükümdarlığında görülen siyasal iklimle benzer biçimde, saray çevresinde yoğun bir kuşku ve güvensizlik ortamı içinde başlamıştır. Zamanla tahta çıkış sürecinde belirleyici rol oynayan Buka ile ilişkiler gerilmiş bu gerilim, merkezî iktidarın "komplo" söylemi etrafında yeniden şekillendiği bir tasfiye dalgasına zemin hazırlamıştır. Bu çerçevede Hülecü başta olmak üzere Cuşkab, Kingsü, Yeşmut'un oğlu Kara Nogay ve Aruk gibi bazı hanedan mensupları bazı noyanlar töhmet altında bırakılmıştır. Reşîdüddin'in rivayetinde, Buka'nın Cuşkab'e gizlice hükümdarlık teklif ettiği, Cuşkab'in bunu İlhan'a bildirmesine rağmen Argun nezdinde kalıcı bir güven tesis edemediği aktarılır. Nitekim Buka ve Aruk'un infazlarından birkaç ay sonra Cuşkab'in itibarını korur şekilde Diyâr-ı Bekr'e gönderilmesi, onun tamamen aklandığı anlamına gelmemiş; Argun, Cuşkab'in niyetinin doğru olmadığı kanaatine vardığını ileri sürerek Haziran 1289 (688 Cemâziyelevvel)'inde infaz emrini vermiştir. Bu gelişmelerin Hülecü bakımından önemi, taht değişikliği hanedan üyelerindeki kişilerin yanı sıra özellikle Horasan hattında güç üreten hanedan çevrelerini de hedef alacak biçimde genişlemesinde ortaya çıkarmıştır. Cuşkab'in ortadan kaldırılması haberi üzerine Nevruz'un Horasan'da ayaklanması, Argun yönetiminin merkez-taşra güvenliği sorununu hanedan içi sadakat meselesiyle birleştirerek okuduğunu göstermiştir. Bu bağlamda Hülecü, Nevruz'la iş birliği yapmakla itham edilen başlıca hanedan mensuplarından biri olarak konumlandırılmış ve Kara Nogay ile birlikte 688 Ramazan'ında (7 Ekim 1289) Damgan'da idam edilmiştir. Kaynakların vurguladığı üzere, cezalandırma "suçlanan" şahıslarla sınırlı kalmamış, henüz çocuk yaşta olan oğulların dahi infaz edilmesi, Argun dönemindeki şüpheli yönetimin hanedan sürekliliğini hedef alan sert bir "önleyici tasfiye" mantığıyla işletildiğini düşündürmüştür (Reşîdüddin

Fazlullah, 2013, ss. 165-167; Jackson, 2022, s. 399). Şehzâde Hülecü'nün kısa süre içinde ortadan kaldırılması, İlhanlı hâkimiyet dengeleri açısından onun geniş bir taraftar kurmasına ve güçlü bir siyasî konum edinmesine fırsat verilmediği şeklinde yorumlanabilir. Bu gelişmenin ardından Argun, iktidar üzerindeki denetimini pekiştirerek tahta çıkmıştır.

8. SONUÇ

İlhanlılar, yaklaşık seksen yıl boyunca Hülegü'nün önderliğinde şekillenen siyasal bir yapı olarak Azerbaycan-İran-Anadolu hattında belirleyici bir güç oluşturmuştur. Her devlet, büyük ölçüde kendinden önceki siyasal geleneklerin ve kurumsal birikimin üzerine inşa edilir, bu bakımdan İlhanlılar da Moğol siyasal teamüllerini devralmış, bazı kurum ve uygulamaları kendi idarî ihtiyaçları doğrultusunda uyarlamıştır. Bununla birlikte veraset ve hükümdar seçimi meselesinde, Cengiz Han dönemindeki daha belirgin paylaşım uygulamasına kıyasla İlhanlılarda daha esnek ve müzakereye açık bir işleyiş görülmektedir. Nitekim Cengiz Han'ın ölmeden önce ülkeyi oğulları arasında paylaşmasına karşılık, İlhanlı hükümdarları çok sayıda oğul arasında benzer ölçekte bir düzenlemeyi kurumsallaştıramamış bu durum hükümdar ölümü sonrasında tahta kimin geçeceği sorununun kalıcı bir problem alanına dönüştürmüştür. Söz konusu belirsizlik, kaçınılmaz biçimde devletin iç işleyişini ve güç dengelerini zorlayan bir etken olarak ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede çalışmada, şehzâdelik bağlamında Yeşmut ve Hülecü'nün faaliyetleri ile her iki ismin hanlık iddiasının neden sonuçsuz kaldığı ele alınmıştır. Seferlerde etkin rol oynayan Yeşmut'un tahta geçememesi ile belirli çevrelerce desteklenen Hülecü'nün iktidar imkânından mahrum kalması, İlhanlı verasetinin katı bir kuraldan ziyade siyasal tercih ve güvenlik kaygıları üzerinden işlediğini düşündürmektedir. Her iki hanedan mensubu da çeşitli girişimlerde bulunsa da bu teşebbüsler başarıya ulaşmamış nihayetinde kendilerine verilen sınır bölgelerine dönerek görevlerini sürdürmüşlerdir. Şehzâde Yeşmut, bilhassa Meyyâfarikîn ve Mardin kuşatmalarında üstlendiği rollerle askerî bakımdan öne çıkmasına rağmen hükümdarlığa ulaşamamıştır. Hülegü'nün ölümünden sonra ordu merkezine en hızlı biçimde ulaşması, hanlık iddiasını güçlendirme arayışı olarak yorumlanabilse de siyasal tercih büyük oğul Abaka'dan yana şekillenmiş ve Yeşmut'un beklentisi karşılık bulmamıştır. Bu noktadan itibaren Yeşmut'un konumu, hanedan içi rekabeti derinleştirmekten ziyade merkezî iktidarın çevre sahalarda güvenlik üzerinden tahkim edilmesine yönelmiştir. Derbend-Şirvan-Mugan hattından Aladağ hudutlarına uzanan geniş sınır kuşağında görevlendirilmesi ve bölgenin askerî düzenlemelerle kontrol altına alınması, onun taht talibi olmaktan çok tahtı sahada koruyan şehzâde rolüyle öne çıktığını göstermektedir.

Hanedan siyasetinin sonraki evresinde ise tahtın boş kalmasının doğurabileceği idarî çözülmeyi önlemek amacıyla şehzâdeler ve büyük emirlerin kengeş zemininde pozisyon aldığı anlaşılmaktadır. Argun'un gelişinden önce Hülecü, Ahmed Teküdar, Acay, Kongurtay, Tağa Timur, Cuşkab, Kinşu ve Baydu gibi isimlerin bu bağlamda anılması, geçiş dönemindeki belirsizliğin hanedan içi konumlanmalarını artırdığını göstermektedir. Argun devrinde hanedan içi güvenlik anlayışı daha katı bir nitelik kazanmış, Nevruz'la iş birliği suçlaması etrafında Hülecü'nün hedef hâline getirilmesi ve Kara Nogay ile birlikte 7 Ekim 1289'da Damgan'da idam edilmesi, iktidarın zorluk yaratabilecek unsurları erken dönemde ortadan kaldırmaya çalıştığını düşündürmektedir. Kaynaklarda cezalandırmanın sadece suçlanan kişilerle sınırlı olmayıp çocukların da idamına kadar genişletildiğinin belirtilmesi, bu dönemde önleyici bir tedbir anlayışı uygulandığını işaret etmektedir. Sonuç olarak metnin tamamından, İlhanlı verasetinin katı kurallardan ziyade güç dengeleri ve güvenlik kaygıları üzerinden işlediği hususunda bir algı ortaya çıkmaktadır: Yeşmut örneğinde sınır güvenliği yoluyla iktidarın çevrede tahkim edildiği Hülecü örneğinde ise merkezde potansiyel tehdit olarak kodlanan hanedan mensuplarının sert yöntemlerle tasfiye edilerek Argun'un denetiminin pekiştirildiği görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Amitai-Preiss N. ve Amitai-Preiss R. (1991). "Two Notes on the Protocol on Hülegü's Coinage", *İsrael Numismatic Journal*, 10, 117-128.
- Âştiyânî, A. İ. (1390). *Târîh-i Moğûl, İntişârât-ı Sâhil*.
- Benâkitî, (1348). *Ravzatü'Ulu'l-Elbab fî Marifeti't-Tevaârih ve'l-Ensâb (Târîh-i Benâkitî)*, Cafer Şear (Haz.).
- Cüveynî, A. A. M. (2013). *Tarih-i Cihan Güşa*, C. 3, Mürsel Öztürk (Çev.), Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Dayı, Ö. (2020). *Moğolların Teşkilat ve İdarî Tarihi (İran Moğolları 1220-1295)*, Altınordu Yayınları.
- Dayı, Ö. (2025a). *İlhanlılar Zamanında Tasavvuf (İran Moğolları'nda Hângâhlar ve Sûfiler)*, Altınordu Yayınları.
- Dayı, Ö. (2025b). "İlhanlı Döneminde Önemli Bir Merkez: Sugurluk (Taht-i Süleyman)", *Turcology Research*, 82, 44-55.
- Durmuşoğlu, K. (2019). "Abaka Han Dönemi (1265-1282) İlhanlılar' da Dış Siyaset (Altın Orda, Çağatay ve Memlûk Örneği)", *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 65, 221-244.
- Durmuşoğlu, K. (2021). "Horasan'ın İdarî Bürokrasisinde İlhanlı Şehzâdeleri ve Devlet Adamları (1256-1335)", *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 81-94.
- Ebü'l-Ferec İbnü'l-İbrî, (2011). *Târîhu Muhtasari'd-düvel*, Şerafeddin Yaltkaya (Çev.), Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Erdem, İ. (1997). "Olcaytu Han Devrinde Horâsân'da İlhanlı-Çağataylı Mücadeleleri", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 106-112.
- Fasîh Hâfî, (1386). *Mücmel-i Fasîhî*, I-III, M. Ferruh (Tsh.), Kitâbfurûş-i Bâstân.
- Grousset, R. (2011). *Stepler İmparatorluğu -Atillâ, Cengiz Han, Timur-*, Halil İnalçık (Çev.), Ertuğrul Tokdemir - Mustafa Dönmez (Haz.), Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Gurban, H. (2022). *İlhanlılar Döneminde Azerbaycan*, (Tez No. 735318) [Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Güler, N. (2018). "Şebânkâreî'ye Göre İlhanlı Hükümdarlarından Hulâgû Hân, Abâkâ Hân ve Ahmed Hân", *Turkish Studies*, 13 (8), 65-78.
- Güneş, İ. (2021). *Abâkâ Hân Devrinde İlhanlı Devleti Tarihi (663-680/1265-1282)*, (Tez No. 692523) [Doktora Tezi], Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- İbn Tagrıberdî, (1963). *En-Nucûmü'z-zâhire fî mulûk Mısır ve'l-Kahire*, İ. Ali Tarhan- M. Mustafa Ziyade (Thk.), I-XVI.
- Jackson, P. (2022). *Moğollar ve İslâm Dünyası, -Fetihten İhtidâyâ-*, Ali Fahri Doğan (Çev.), Selenge Yayınevi.
- Karaaslan, Y. Z. (2022). *İlhanlı Hükümdarı Abaka Han ve Etrafındaki Dünya (1265-1282)*, (Tez No. 762562) [Doktora Tezi Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kaya H. (2022). *Tevârih-i Güzîde-Nusret-Name*, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kazvîni (Hamdullah Müstevfî), (1364). *Târîh-i Guzîde*, A. H. Neâ'î (nşr.).
- Kazvîni, (Ahmed b. Nasrullâh-î Tetevî-Âsaf Hân-ı), (1382). *Târîh-i Elfi (Târîh-i Hezâr Sâle-yi İslâm)*, Gulâm Rizâ Tabâtabâ-î Mevd (tsh.), Şirket-i İntişârât-i İlmî ve Ferhengî.
- Kemaloğlu, İ. (2003). *Moğolların Kafkasya Politikası*, Kaknüs Tarih Yayınları.
- Kemaloğlu, İ. (2016a). "Altın Orda Devleti", *Avrasya'nın Sekiz Asrı Çengizoğulları*, Hayrunnisa Alan-İlyas Kemaloğlu (Haz.), Ötüken.
- Kemaloğlu, İ. (2016b). "İlhanlılar", *Avrasya'nın Sekiz Asrı Çengizoğulları*, Hayrunnisa Alan- İlyas Kemaloğlu (Haz.), Ötüken.

- Kiragos, M. (2009). *Ermeni Müverrihlerine Göre Moğollar*, Gürsoy Solmaz (Trc.), Elips Kitap.
- Küçükylidiz, N. (2025). "Savaş ve Diplomasi Arasında: Emir Kutluğsâh Noyân'ın İlhanlılardaki Stratejik Rolü", *Journal of Universal History Studies*, 8, (2), 226- 259.
- Marco Polo *Seyahatnamesi*, (2024). Leyla Tonguç Basmacı (Çev.), Alfa Klasik.
- Mîrhând, (1358). *Ravzatu's-Safâ fi Sîret-i Enbiyâ ve'l-Mülûk ve'l-Hulefâ*, Zeryân, D. A. (nşr.). İntişârât-ı İlmî.
- Morgan, D. (2007). *The Mongols*, Blackwell Publishing.
- Mukaddesî, (2015). *İslâm Coğrafyası (Ahsenü't-Takâsîm)*, Ahsen Batur (Çev.), Selenge Yayınları.
- Odabaşı, Z. ve Özel, E. (2024). "Ölüm ve Tedavi: İlhanlı Hanlarının Ölüm Sebepleri (1256-1335)", *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, 21, 27-56.
- Özdemir, H. A. (2011). *Moğol İstîlâsı -Cengiz ve Hülâgû Dönemleri-*, İz Yayıncılık.
- Özgüdenli, O. G. (2018). "İlhanlılar'da Hükümdarlık Telâkkisi ve Hükümdarlık Algısı", *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 5 (1), 73-92.
- Reuven, A. P. (1991). "Evidence for the Early of the Title İlkhân Among the Mongols", *Journal of the Royal Asiatic Society*, 1 (3), 353-361.
- Roux, J. P. (2001). *Moğol İmparatorluğu Tarihi*, Aykut Kazancıgil - Ayşe Bereket (Çev.), Kabalcı Yayınevi.
- Strange, G. L. (2015). *Doğu Hilafetinin Memleketleri (Mezopotamya, İran ve Orta Asya)*, Adnan Eskikurt-Cengiz Tomar (Trc.), Yeditepe.
- Subaşı, Ö. *Gürcü-Moğol İlişkisi -Güney Kafkasya 1220-1346-*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2015.
- Sümer, F. (1991). "Argun", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 3, İstanbul, 355-357.
- Sümer, F. (1989). "İlhanlı Hükümdarlarından Abaka, Argun Hanlar ve Ahmed-i Celayir", *Belleten*, 53 (206), 175-198.
- Şebânkâreî, M. (2021). *Mecma'u'l-Ensâb (Hânedanlar Tarihi)*, Fahri Unan (Trc.), Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Şihabeddin b. Fazlullah El-Ömerî, (2019). *Türkler Hakkında Gördüklerim ve Duyduklarım -Mesâlikü'l Ebsar*, Ahsen Batur (Çev.), Selenge Yayınları, İstanbul 2019.
- Tskhovreba, K. (2014). *A History of Georgia*, Dmitri Gamq'relidze (Trans.), Roin Metreveli and Stephan Jones (Ed.), Georgian National Academy of Sciences, Artanuji Publishing.
- Uslu, R. (1997). *Herat Tarihi*, İstanbul.
- Uyar, M. (2020). *İlhanlı (İran Moğolları) Deoleti'nin Askerî Teşkilatı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Vardan, M. (1937). "Türk Fütuhâtı Tarihi, (889-1269)", Hrand D. Andreasyan (Çev.), İ.Ü.E.F.Y, *Tarih Semineri Dergisi*, 1 (2).
- Vassâf, (1346). *Târîh-i Vassâf*, A. Âyetî (Tsh.), İntişârât-ı Bonyâd-ı Ferheng-i İrân.
- Yuvalı A. (1998). "Hülâgû" *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 18, Diyanet İslam Vakfı Yayınları, 473-475.
- Yuvalı, A. (2017). *İlhanlı Tarihi*, Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Zehebî, (1999). *Düvelü'l-İslam*, Hasan İsmail Merket-Mahmud el-Ernaut (nşr.), I-II.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In the mid-thirteenth century, Möngke Khan's revival of the policy of conquest following the qurultay of 650/1252 and his decision to initiate Hulagu's western campaign accelerated the

involvement of Ilkhanid princes in military and political affairs. In accordance with the decisions of the qurultay, Kublai's direction toward China and Hulagu's movement toward the western regions centered on Iran created a turning point that made the names of Abaka and Yoshmut increasingly visible in the sources. Hulagu's decision to send his khatuns and sons ahead during the preparations for the campaign and later to keep Abaka and particularly Yoshmut in his immediate entourage alongside Doquz Khatun and Olcay Khatun demonstrates that Yoshmut was incorporated into practical military and political activities from an early stage.

This visibility acquired additional significance because succession within the Mongol and Ilkhanid political system was not regulated by a rigid principle of primogeniture. Princes and the ruler's brothers could advance competing claims to power, and succession was therefore shaped through negotiations among members of the dynasty and influential political actors. Since many of Hulagu's sons survived him, several alternatives emerged concerning the future of the throne. Among the potential candidates, Yoshmut stood out because of his age, military experience, and political prominence, becoming the strongest rival to Abaka.

This study examines Hulagu's sons, Yoshmut and Huleju, as prominent princely figures who played significant roles in military administration, rebellion suppression, siege warfare, and the representation of central authority. Although the literature contains numerous studies on Ilkhanid rulers, the political and military activities of princely claimants have received comparatively limited attention. By focusing on Yoshmut and Huleju, this research seeks to clarify the role of princes within Ilkhanid politics and military organization and to contribute to broader discussions regarding succession, legitimacy, and security.

Methodology

The study employs a qualitative and text-centered historical methodology. References to Yoshmut and Huleju in chronicles and narrative sources were subjected to close reading, while campaign narratives, qurultay accounts, and descriptions of princely responsibilities were comparatively analyzed. Succession is treated as a process shaped by negotiations among dynastic members, khatuns, and leading amirs rather than as the automatic consequence of genealogical hierarchy. Security is examined through two complementary dimensions: the protection of central authority in frontier regions and the elimination of potential threats within the ruling elite. Yoshmut and Huleju were selected as case studies because they illustrate different manifestations of these processes. Yoshmut became visible through frontier security and military activity, whereas Huleju's career demonstrates the dynamics of factional alignments and securitized elimination during periods of political transition.

Findings

The first finding demonstrates that Yoshmut became visible within the military-political sphere from the earliest stages of Hulagu's western campaign. His prominent position within the campaign entourage indicates that direct participation in imperial expansion strengthened his status within the dynasty. Ceremonial activities, banquets, and gift exchanges further suggest that the campaign functioned as a space for the public display of dynastic legitimacy and political prestige as well as military power.

The second finding concerns the nature of Ilkhanid succession. In the absence of a binding rule of primogeniture, succession was shaped by competition among candidates and the preferences of political elites. Following Hulagu's death, Yoshmut emerged as the strongest alternative to Abaka; however, the support of leading amirs and concerns for political stability ultimately secured Abaka's accession.

The third finding indicates that Yoshmut's role changed significantly during Abaka's reign. Rather than remaining a rival claimant, he became an important representative of central authority in frontier regions. His responsibility for the territory extending from Derbend, Shirvan, and Mugan to the borders of Aladağ, together with his response to the Nogay incident, highlights his contribution to frontier security and the protection of the khan's authority.

The fourth finding highlights the political developments following Abaka's death. During this transitional period, dynastic members and influential amirs sought to shape succession through alliances and factional alignments. Huleju appears among the supporters of Ahmed Teküdar, while the contest between Ahmed and Argun demonstrates that succession was determined primarily by the balance of power established at the qurultay rather than hereditary seniority.

The fifth finding concerns the transformation of security practices during Argun's reign. Huleju's execution on charges of collaboration with Nevruz reflects the increasing tendency of the Ilkhanid state to eliminate potential dynastic threats before they developed into active challenges. The extension of punishment beyond individuals suggests that security policy assumed an increasingly preventive and deterrent character.

Discussion

The findings collectively indicate that Ilkhanid succession operated through a complex interaction of legitimacy, military authority, political negotiation, and security concerns. Yoshmut's career illustrates how military visibility could strengthen a prince's claim to legitimacy while simultaneously integrating him into the mechanisms of central authority. His activities after Abaka's accession demonstrate that princes could continue to occupy important positions within the political order even when they did not obtain the throne.

Huleju's experience highlights a different dimension of Ilkhanid politics. His political significance emerged primarily through factional alignments during periods of succession crisis. The changing configurations of support surrounding Ahmed Teküdar and Argun reveal that the influence of princes often depended upon broader coalition networks rather than personal military achievements alone.

Conclusion

The cases of Yoshmut and Huleju demonstrate that Ilkhanid succession functioned as a flexible and negotiated process rather than a mechanism governed by strict hereditary principles. Yoshmut's participation in Hulagu's western campaign, his prominence during the succession crisis following Hulagu's death, and his subsequent role in frontier defense illustrate the multiple ways in which a prince could contribute to both the expansion and preservation of state authority. Huleju's political trajectory, particularly during the transitions that followed Abaka's death, highlights the importance of factional alliances and the growing significance of security considerations in determining political outcomes.

Ultimately, the evidence suggests that succession in the Ilkhanid state was continuously reconstructed through the interaction of dynastic legitimacy, military service, elite consensus, and concerns for political stability. Princes should therefore be understood not merely as potential heirs but as active participants in maintaining and representing authority.